А.А. Трифилова. – М. : Финансы и Статистика, 2005. – 304 с.

7. Інноваційна складова економічного розвитку : монографія / НАН України, Ін-т економіки ; відп. ред. Л.К. Безчасний. – Київ, 2000. – 261 с.

8. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навчальний посібник / М.А. Йохна, В.В. Стадник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.

9. Ілляшенко С.М. Стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства на засадах маркетингу інновацій / С.М. Ілляшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12. – С. 111-119.

References

1. Shumpeter, Y. (1982), *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya* [The Theory of Economic Development], Progress, Moscow, Russia, 455 p.

2. Ruban, V., Chubukova, O. and Nekrasov, V. (2003), «Innovative model of strategic development of Ukraine: Methodology and Experience», *Ekonomika Ukrainy*, no. 6 (499), pp. 14-19.

3. Koiuda, V., Lysenko, L.A. (2010), *Innovatsiina diialnist pidpryiemstva ta otsinka ii efektyvnosti* [Innovation activities of enterprises and assessing its efficacy], monograph, Kh.: FOP Pavlenko O.H.; VD «INZHEK», Kharkiv, Ukraine, 224 p.

4. Petrova, I.L., Shpylova, T.I. and Sysolina, N.P. (2010), *Innovatsiina diialnist: stymuly ta pereshkody* [Innovative activity : Incentives and barriers], monograph, Dorado, Kyiv, Ukraine, 320 p.

5. Darenskikh, Yu.A., Kolotova, N.S., Khramova, L.B., Zimina M.V. (2005), «[Factor analysis of economic efficiency of public production», *Voprosy statistiki*, no. 12, pp. 11-19.

6. Trifilova, A.A. (2005), *Otsenka effektivnosti innovatsionnogo razvitiya predpriyatiya* [Evaluating the effectiveness of innovative development of enterprise], Finansy i Statistika, Moscow, Russia, 304 p.

7. Bezchasnyi, L.K. (2000), *Innovatsiina skladova ekonomichnoho rozvytku* [The innovative component of economic development], monograph, NAN Ukrainy, In-t ekonomiky, Kyiv, Ukraine, 261 p.

8. Yokhna, M.A. and Stadnyk, V.V. (2005), *Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti* [Economics and organization of innovative activity], tutorial, Vydavnychyi tsentr «Akademiia», Kyiv, Ukraine, 400 p.

9. Illiashenko, S.M. (2010), “Strategic innovation management company based marketing innovation”, *Actual Problems of Economics*, no. 12, pp. 111-119.

УДК 378.014.5+378.014.54

Ляховець О.О.,
к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Liakhovets O.O.,
cand.sc.(econ.), assistant professor of the department of economic theory and international economics
Petro Mohyla Black Sea State University

STATE AND PRIVATE PARTNERSHIP IN HIGHER EDUCATION AS AN INSTITUTIONAL COMPONENT OF THE ECONOMY MODERNIZATION

Постановка проблеми. Модернізація економіки будь-якої держави неможлива без формування нового світогляду у її громадян, формування високого рівня технологічних знань, що, головним чином, забезпечується системою вищої освіти.

Історично на території України за часів Російської імперії вища освіта для українців всіляко нівелювалася, доступ до неї був обмеженим, тож серед учених, митців, медичних працівників, церковнослужителів наприкінці XIX століття українців було лише 0,5%, а у промисловості, транспорті й торгівлі працювало всього 9% українців [6, с. 602]. Це було зумовлено також і нехарактерною для сьогодення міграцією українського населення, яке замість руху до українських міст, деякі з яких стали великими промисловими центрами, переселялося в інші сільськогосподарські регіони Російської імперії. У зв’язку з цим окремі вчені [2, с. 200-201] в такому явищі вбачають несприйняття українцями ідеї модернізації, яка б могла бути здійснена в закладах вищої освіти.

В даний час українська економічна політика спрямована на модернізацію економіки, оскільки це

є вимогою для подальшого розвитку в умовах європейського вибору України. Відсутність успіху у реформах, що проводяться, відносять насамперед до нестачі фінансових ресурсів, але в світовій практиці модернізації економік є приклади країн, де цей фактор не відігравав ключової ролі, вона належала в більшості своїй інституціональним чинникам – активній участі держави, формування специфічного світогляду населення у необхідності змін та готовності до них.

Закон України «Про вищу освіту», прийнятий у 2014 році, декларує нові принципи державної політики у сфері вищої освіти, які, крім інтеграції у Європейську систему вищої освіти, відповідають і вимогам модернізації економіки. Зокрема, до таких принципів можна віднести:

1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу до запровадження освіти протягом життя;

2) державну підтримку підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної та педагогічної діяльності;

3) сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти [7].

Останній пункт характеризує новітній підхід до забезпечення розвитку вищої освіти в Україні і є одним з найпоширеніших в країнах Західної Європи та США.

По своїй суті державно-приватне партнерство (далі – ДПП) передбачає альянс між державою та бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності – від промисловості та науки до надання послуг [4, с.9]. Державно-приватне партнерство може включати конструктивну взаємодію влади, бізнесу, громадських організацій та об'єднань не тільки в економіці, але й в політиці, культурі, науці, освіті та інших сферах, що визначає його функціональний вектор. Через це його можна розглядати як суспільне партнерство, що виступає необхідною передумовою демократичних перетворень і розвитку громадянського суспільства [4, с. 39, 45].

Значення механізмів державно-приватного партнерства для модернізаційних перетворень визнано і в інших законодавчих та нормативно-правових актах, зокрема, в програмах та стратегіях соціально-економічного розвитку на загальнонаціональному та регіональних рівнях, в Законі України «Про державно-приватне партнерство» та низці інших законів, що прийняті на його основі. Втім, реалізація основних механізмів ДПП на практиці є досить рідкісним явищем. Це зумовлено низкою причин, до яких слід віднести:

– недостатнє стимулювання приватного сектору до участі в проектах ДПП;

– недосконаліть законодавства, що регулює відносини ДПП у соціальній та інноваційній сферах;

– невелика кількість фахівців, обізнаних в особливостях ДПП. Зокрема, вузи України не готують фахівців за цією спеціалізацією;

– відсутність вітчизняного досвіду в реалізації проектів ДПП, а застосування досвіду інших держав має обмеження через відмінність інституціонального середовища різних країн.

Отже, розгляд проблеми партнерства між державою, приватним сектором та освітніми закладами для вирішення завдання модернізації економіки є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Явище державно-приватного партнерства з набуттям актуальності все частіше розглядається вітчизняними та зарубіжними вченими. Так, вчені Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» Єфименко Т.І., Черевиков Є.Л., Павлюк К.В. та ін. провели дослідження феномену державно-приватного партнерства в системі регулювання економіки, результатом чого став випуск монографії [4]. Крім того, серед українських дослідників ДПП слід назвати В.В. Близнюк, В.В. Бондаря. Більш докладно досліджували явище державно-приватного партнерства та його практичне застосування зарубіжні економісти, такі як М.Летем, А.Я. Лівшин, О.П. Молчанова, В.Н. Якимець, Г.А Яшева тощо.

Втім, більшість праць стосується переважно державно-приватного партнерства в галузях промисловості та транспорту. Що стосується освітньої сфери, то глибоких досліджень в цьому напрямку не здійснювалося. Недостатньо досліджено також і взаємозв'язок між поширенням інституту державно-приватного партнерства в соціальній сфері і в освіті, зокрема, із економічним зростанням та модернізацією економіки.

Постановка завдання. Метою статті виступає наукове обґрунтування можливостей запровадження механізмів державно-приватного партнерства в сфері вищої освіти задля прискорення модернізації національної економіки.

Для досягнення мети в статті виконувались такі завдання:

1) аналіз стану співпраці між державних сектором, приватним бізнесом та вищими навчальними закладами;

2) оцінка перспектив застосування основних механізмів ДПП в сфері вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на цілеспрямований курс держави по забезпеченню економіки фахівцями з вищою освітою інженерно-технічного, природничого спрямування, які мали б стати провідниками модернізаційних процесів в економіці та промисловості, зокрема, структура і динаміка зайнятих в різних галузях економіки свідчить не на користь такій

політиці. Наприклад, за дослідженням В.В. Близнюк [1, с. 475], в Україні за останнє десятиріччя відбулося зростання частки зайнятих у сфері торгівлі та послуг (на 4 в.п.), у професійно-кваліфікаційній структурі доволі помітно знизилась питома вага фахівців (на 3,9 в.п.) та обслуговуючих працівників (3,8 в.п.). Також за тривалий період трансформаційних змін у структурі зайнятих відбулося зменшення частки кваліфікованих працівників при одночасному зростанні частки працівників низької кваліфікації (на 5 в.п.). На думку автора, такі процеси притаманні країнам, що розвиваються, внаслідок перенесення туди відповідних виробництв і загалом сировинну орієнтацію економіки. Натомість у розвинутих країнах і в країнах, що розвиваються високими темпами, стрімко зростає питома вага професіоналів, зокрема фахівців з ІТ-технологій, комунікацій, генної інженерії тощо. Інновації потребують не лише і навіть не стільки коштів для придбання нових технологій, як персоналу для їх впровадження, і якщо не розробки, то принаймні подальшого розвитку.

Існує декілька причин, що пояснюють даний факт:

– по-перше, це відсутність попиту на внутрішньому ринку на відповідних фахівців внаслідок недостатнього розвитку високотехнологічних секторів економіки;

– по-друге, це відтік кваліфікованих працівників за кордон в пошуках кращих умов праці;

– по-третє, незважаючи на зусилля держави готувати фахівців відповідних спеціальностей, абітурієнти при виборі спеціальностей віддають перевагу гуманітарним наукам з навчанням за кошти фізичних і юридичних осіб, ніж технічного або природничого спрямування з навчанням за державним замовленням.

Таким чином, відсутність механізму ефективної взаємодії між державою, бізнесом та вищими навчальними закладами вимагає розгляду можливих форм співпраці між цими секторами з метою гармонізації цілей держави, потреб ринку праці та попиту абітурієнтів на ті чи інші освітні послуги.

Аналіз ефективності механізмів ДПП в освітній сфері [15] виявив, що одними з найбільш поширених механізмів державно-приватного партнерства в забезпеченні освітньої сфери стали:

1) формування навчального середовища (інфраструктури), зокрема, придбання ІТ-технологій, запровадження стипендіальних програм тощо;

2) запровадження нових технологій у навчанні, комунікаційні сфері, особливо в тих країнах чи регіонах, де є нестача ресурсів;

3) допомога у розробці навчальних програм підготовки фахівців, які б відповідали вимогам і потребам економіки. Зазначається, що ця сфера діяльності є традиційно слабкою для державних органів, тож потребує участі бізнесу;

4) забезпечення доступу до освіти тих верств населення, які за своїм соціальним статусом, географічним положенням або економічним становищем не в змозі її отримувати.

Разом з цим, реалізація зазначених механізмів може містити низку перешкод, зокрема:

– незначний потенціал бізнесу в деяких країнах для реалізації партнерських програм, що вимагають значного фінансування;

– складність оцінки результатів взаємодії між бізнесом і державою внаслідок впливу великої кількості факторів, які зумовлюють результати підготовки фахівців;

– витрати на укладання контрактів з приватним сектором часто є високими у порівнянні з масштабами та розмірами потенційного проекту партнерства;

– наявність пересторог з боку приватного сектора, оскільки для держави ця діяльність є некомерційною, тож будь-які зміни державної політики або вимоги чи правила можуть істотно зменшувати вигоди, які отримує приватний сектор;

– усі учасники партнерства мають різні цілі, тож існує імовірність виникнення проблеми узгодження інтересів, вимог та потреб під час реалізації проектів державно-приватного партнерства;

– існують значні відмінності у рівні впливу, який можуть мати сторони партнерства;

– існує значна різноманітність організаційних форм державно-приватного партнерства: від тих, які утворюються для цілей впровадження у виробництво або операційної діяльності до тих, що спрямовані на збір та поширення знань [15, с. 6-7].

Незважаючи на такі перешкоди, державно-приватне партнерство все більше стає одним з визначальних факторів розвитку вищої освіти в багатьох країнах. Основні напрямки ДПП в сфері вищої освіти можна окреслити наступним чином (див. табл. 1).

В свою чергу, зазначені механізми можна поділити на:

1) фінансові:

– за інституціональною формою: концесія, оренда, лізинг, податкові кредити, освітній ваучер, випуск цінних паперів;

– за програмно-проектною формою: освітній кредит, державні та муніципальні гарантії, гранти, позики, стипендіальні програми;

2) організаційно-адміністративні:

– за інституціональною формою: інститути громадської участі, технопарки, центри трансферу технологій, ресурсні центри, асоціації випускників, акредитації освітніх закладів, рейтинги;

– за програмно-проектною формою: ярмарки освітніх проектів, спільні програми, акредитація

програм та інша незалежна оцінка якості, науково-виробнича практика, стажування викладачів на підприємствах, розробка стандартів та нормативів (для програм);

3) правові:

– за інституціональною формою: договори на управління майном;

– за програмно-проектною формою: інвестиційний контракт.

Таблиця 1

Класифікація механізмів ДПП у вищій освіті

№ з/п	Механізми співпраці	Сфера застосування
1	Оренда і концесія	Управління майном
2	Кооперація: - випуск цінних паперів; - спільне інвестування; - державні гарантії	Управління майном
3	Гранти	Управління майном; Наукова діяльність; Навчальна діяльність
4	Технопарки, ресурсні центри, центри трансферу технологій	Інноваційна та наукова діяльність
5	Соціальне партнерство (соціальна відповідальність)	Навчальна діяльність, Працевлаштування
6	Сервісна інфраструктура	Навчальна діяльність, Працевлаштування
7	Незалежна оцінка якості освіти	Моніторинг якості освіти

Джерело: складено за [3]

Розглянемо стан та перспективи реалізації вказаних механізмів в Україні детальніше.

Договори лізингу та оренди більше знайшли своє поширення в галузях промисловості, однак законодавство не забороняє укладати орендні угоди вищим навчальним закладам, для яких вони є одним із джерел формування спеціального фонду.

Щодо концесійних угод, то згідно ст. 3 Закону України «Про концесії» [10] освіта не є тим видом господарської діяльності, що передбачає укладання концесійних угод. В західних країнах концесійні угоди спочатку застосовувались при споруді автострад, автостоянок, забезпечення централізованим теплопостачанням. На теперішній час дані угоди отримали поширення в сфері національної оборони, освіті, кабельного телебачення та інших інфраструктурних сферах. Крім того, в Російській Федерації на поточний момент нерухоме майно, що входить до складу об'єктів освіти також є об'єктом концесійних угод [3, с.14]. Концесійні угоди дозволяють реалізовувати конкретні інвестиційні проекти, залучати інвестиції в модернізацію економічної, житлово-комунальної та соціальної інфраструктури.

В деяких країнах Заходу визнається спільна відповідальність держави і різних комерційних організацій за професійне навчання та зайнятість. При цьому будуються такі схеми взаємодії держави та бізнесу, які характеризуються різною мірою участі держави та приватних партнерів в національних системах освіти і навчання. Така фінансова взаємодія як в зарубіжних країнах, так і в Україні регулюється низкою законодавчих та нормативно-правових актів. Частіше за все спостерігається «непрямий» механізм участі комерційних організацій в національній освіті шляхом сплати податків та внесків. Разом з тим, в сфері освіти поширені такі механізми взаємодії, як створення спеціальних фондів в рамках колективних договорів, оплачувана учбова відпустка. Схеми взаємодії включають забезпечення податкових надходжень у бюджет, «податковий щит», який передбачає звільнення від податкових виплат або їх скорочення за рахунок включення до витрат інвестицій у навчання потенційних працівників, а також податки-гранти, що передбачають розподіл акумульованих податкових платежів серед організацій, які реалізують програми навчання.

Перша із вказаних схем застосовується в Україні та в інших державах, які відчувають нестачу фінансових коштів. Друга схема також передбачена Податковим кодексом України, де роботодавцю надається можливість віднесення витрат на навчання працівників до складу витрат, що зменшує оподатковувану базу. Податки-гранти не знайшли відображення в чинному українському законодавстві і на поточний момент реалізація цієї схеми може бути ускладнена через дефіцит фінансових ресурсів.

Випуск цінних паперів в Україні можливий лише для освітніх комерційних установ, утворених в тих організаційно-правових формах, що передбачають залучення додаткового фінансування шляхом емісії акцій, облігацій, векселів (публічні акціонерні товариства, приватні акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю тощо).

Державні гарантії виступають новим механізмом забезпечення цивільно-правових зобов'язань. Державні гарантії надаються для забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів господарювання, залученими для реалізації інвестиційних проектів, які передбачається реалізувати на умовах фінансової самоокупності в повному обсязі або частково за рахунок запозичень [9]. Державні гарантії надаються під реалізацію інвестиційних проектів, які відповідають таким критеріям:

1) сприяння розвитку національної економіки (у т.ч. реалізація проектів освіти і науки);

2) відповідність пріоритетам, встановленим державними та регіональними програмами;

3) створення, збільшення чи оновлення основних засобів державної та комунальної власності та зменшення обсягів незавершеного будівництва;

4) підвищення рівня енергозбереження та захист навколишнього природного середовища;

5) створення робочих місць.

Розвиток інституту державних гарантій в сфері вищої освіти неможливий без визначення пріоритетних напрямів реалізації інвестиційних проектів в освітніх закладах через залучення фінансування від комерційних установ.

Одним з розповсюджених способів фінансування у вищій освіті є грантове фінансування освітньо-наукових і соціально-культурних проектів. Гранти надаються як міжнародними, так і вітчизняними фінансовими, благодійними організаціями, урядами, бізнесом, мають цільове спрямування та передбачають звітність за використання коштів. У сфері вищої освіти можна визначити такі види грантів:

1. Гранти на навчання студентам, на дослідження викладачам. Як правило, вони можуть надаватися урядом, навчальним закладом, роботодавцем або донорськими організаціями на конкурсних засадах.

2. Гранти для розвитку соціальної інфраструктури вищих навчальних закладів. Вони також надаються на умовах конкурсу, як правило, підприємствами або донорськими організаціями.

Грантове фінансування найбільше поширення отримало в США, воно є вагомою часткою змішаного фінансування вищої освіти в країнах Заходу. В Україні також діє значна кількість грантових програм для вищих навчальних закладів та студентів, які розширюють можливості навчально-наукової діяльності та формування матеріально-технічної бази.

Більш глибокою формою співпраці виступає розвиток технопарків, ресурсних центрів, центрів трансферу технологій, і передбачає державно-приватне партнерство в галузі наукових досліджень, дослідно-конструкторських розробок або інших науково-технічних досягнень для створення інноваційної продукції, удосконалення технологічних процесів тощо. Представники державного і приватного секторів економіки можуть виступати замовниками для вищих навчальних закладів, частково або повністю фінансувати дослідження, як правило, приймаючи рішення про фінансування на конкурсній основі. На сьогодні в Україні існує шістнадцять технопарків, з яких фактично функціонують лише вісім. Серед проблем реалізації проектів технопарків в Україні можна назвати такі:

– повільно виконуються інвестиційні зобов'язання, передбачені договорами (контрактами) між окремими суб'єктами підприємницької діяльності та органами місцевого самоврядування;

– не спостерігається належного ефекту від діяльності багатьох технопарків;

– недосконалим залишається рівень методичного забезпечення підготовки та оцінки інвестиційних проектів та бізнес-планів на стадії їх опрацювання та затвердження;

– відсутній окремий бухгалтерський та податковий облік структурних підрозділів діючих підприємств, що реалізують інвестиційні проекти тощо [5].

В Україні утворення інноваційних структур різних типів (наукових та технологічних парків, бізнес-інкубаторів, малих підприємств тощо) на засадах поєднання інтересів високотехнологічних компаній, науки, освіти, бізнесу та держави з метою виконання і впровадження інноваційних проектів може здійснюватися на базі національних та дослідницьких університетів, які мають відповідний кадровий потенціал та матеріально-технічну базу, що передбачено статтями 29-30 Закону України «Про вищу освіту».

Соціальне партнерство між бізнесом, державою й освітніми закладами є неекономічною формою співпраці, яка, як правило, не передбачає освоєння фінансових ресурсів, придбання матеріально-технічної бази тощо. У зв'язку з цим така форма знайшла поширення в різноманітних освітніх проектах. Вона заснована на організаційних відносинах, що є взаємовигідними та рівноправними, і реалізується через проведення спільних заходів – круглих столів, конференцій, семінарів, тренінгів, а також створення наглядових рад, лобіювання інтересів та інформаційну взаємодію. Про ефективність соціального партнерство найкраще свідчить те, наскільки активно ведеться соціальний діалог, як результати такої взаємодії знаходять своє відображення у рішеннях центральних та місцевих органів влади.

Особливе значення у соціальному партнерстві має участь бізнесу у розробці навчальних програм підготовки фахівців. Досвід більшості розвинутих країн засвідчує, що початкова професійна освіта диференційована у часі і основна увага акцентується на професійні навички, а соціальні функції залишаються початковій, середній та частково вищій освіті. Остання, залишаючись багатоступінчастою, глибоку професіоналізацію робить завданням магістратури, а завдання бакалаврату – формування загальнонаукових і комунікативних компетенцій, що є найважливішим елементом соціалізації молодої людини. Звідси пріоритети державної політики, в тому числі в сфері стандартизації освітніх програм, повинні концентруватися саме на рівні підготовки бакалаврів, а роботодавцям, в свою чергу, слід особливу увагу приділяти змісту навчання магістрів, де освітній

процес повинен бути надзвичайно адаптивним до ринкових потреб [3, с.164]. Подібна модель запроваджена у Великобританії, Нідерландах, частково – у Франції. Формами соціального партнерства виступають грантові програми, ярмарки соціальних і культурних проектів, науково-виробничі практики тощо.

Ідея соціального партнерства в повній мірі не закладалася в механізми формування державного замовлення на підготовку за тими чи іншими спеціальностями, ліцензування нових спеціальностей, внаслідок чого структурні деформації ринку праці лише посилювалися. З метою вирішення цього завдання була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням» №992 від 22 серпня 1996 р., яка передбачала механізм працевлаштування студентів, що навчалися за державним замовленням, але фактично не працювала, адже Міністерство освіти і науки України відповідно до Постанови угод з підприємствами реального сектору практично не укладало, а відповідальність за працевлаштування повністю поклало на вищі навчальні заклади.

Одним із критеріїв отримання місць державного замовлення є наявність укладених угод між вищим навчальним закладом та роботодавцями, але загалом розподіл фінансових ресурсів на підготовку фахівців тих чи інших спеціальностей відповідно до ст. 72 Закону України «Про вищу освіту» здійснюється з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку і торгівлі, у порядку, встановленому законом, за участю вищих навчальних закладів, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, роботодавців та їх об'єднань. Тож в загальному плані вищі освітні заклади та роботодавці можуть мати вплив на формування контингенту студентів, які будуть навчатися за державним замовленням.

Ще одним механізмом, який може ефективно вирішувати питання формування державного замовлення та подальшого працевлаштування фахівців є сервісна інфраструктура. Вона призначена, в основному, для реалізації посередницької функції між ринком праці та професійною освітою. Найпоширенішими видами сервісної інфраструктури виступають бізнес-інкубатори та служби сприяння працевлаштуванню випускників.

Слід зазначити, що бізнес-інкубатори мають слабкий розвиток в Україні, найбільше вони поширені в США та країнах Західної Європи. Що стосується служб сприяння працевлаштуванню випускників, то майже в усіх вузах України вони створені, іншим питанням виступає ефективність їх функціонування.

Незалежна оцінка якості вищої освіти в Україні реалізована шляхом складання незалежних рейтингів. Сьогодні організаціями, які здійснюють загальну рейтингову оцінку вузів або окремих сфер його діяльності, виступають SciVerse Scopus (наукова діяльність), IREG (ТОП-200 вузів України), Consejo Superior de Investigaciones Científicas (рейтинг вузів світу «Вебометрікс»), інформаційний портал Osvita.ua (консолідований рейтинг вузів України). Незалежна оцінка дозволяє визначити дійсну якість системи освітньо-наукової діяльності, побудованої в кожному конкретному вищому навчальному закладі. Іншими напрямами незалежної оцінки діяльності вищого навчального закладу є процедури акредитації та ліцензування, які відповідно до Закону України «Про вищу освіту» 2014 року здійснюватимуться Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Національне агентство утворюється як постійно діючий колегіальний орган, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. До складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти входить двадцять членів, три з яких обираються спільним представницьким органом всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців. Таким чином, до незалежної оцінки якості вищої освіти залучаються й представники від бізнесу, що є однією з форм реалізації державно-приватного партнерства.

Перелік розглянутих механізмів співпраці між державою, приватним бізнесом та освітою не є вичерпним, можуть існувати й інші види взаємодії. В той же час пропоновані механізми державно-приватного партнерства в сфері освіти виходять за інституційні рамки Закону України «Про державно-приватне партнерство» [8].

По-перше, визначення цього явища у Законі має досить вузьке значення – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами.

По-друге, серед сфер застосування державно-приватного партнерства (ст. 4) сфера освіти відсутня взагалі, незважаючи на наявність інших складових соціальної сфери – охорони здоров'я, культури і спорту.

Тож забезпечення законодавчого підґрунтя для державно-приватного партнерства в сфері вищої освіти до Закону України «Про державно-приватне партнерство» мають бути внесені зміни, які б відповідали принципам реалізації державної політики у сфері вищої освіти. Це дозволить

цілеспрямовано готувати тих фахівців, у яких функціонуючі підприємства відчувають гостру потребу, створювати «стартапи», забезпечувати абітурієнтам перспективи після здобуття високотехнологічних професій.

Висновки з даного дослідження. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства довів його доцільність й ефективність вже в таких країнах, як США, Канада, Франція, Нідерланди, Великобританія, Ірландія, Норвегія, Фінляндія, Австралія, Сінгапур тощо. Зокрема, в США в рамках державно-приватного партнерства в сфері науки завдяки прийнятим законам за період 1980-2000 рр. державні дослідницькі центри та інститути отримали не лише дозвіл, а обов'язок працювати з приватними компаніями і проводити спільні науково-технічні розробки (програми) [12]. При цьому більшість дослідників схиляється до думки про необхідність реалізації саме комплексних проектів між бізнесом, державою і освітніми закладами, що забезпечить кращий ефект від взаємодії, ніж реалізація низки дрібних проектів.

Серед усіх можливих механізмів міжсекторного партнерства між державою, бізнесом та закладами вищої освіти на першому етапі з метою забезпечення модернізації економіки найбільш доцільним виступають механізми соціального партнерства. Вони включають правила співробітництва освітніх закладів, бізнесу і влади при розв'язанні певних завдань (без створення нових організаційних структур у формі юридичних осіб). Вони формуються в ході спільного обговорення і частіше за все оформляються у вигляді спеціальної угоди, що діє протягом фіксованого періоду, наприклад, певні правила і процедури, оформлені у відповідних законах і постановах, різних угодах тощо.

Напрямками подальших досліджень є розробка методики оцінки ефективності реалізації програм державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти для забезпечення ринку праці необхідними кадрами задля здійснення модернізаційних змін.

Література

1. Близнюк В.В. Посткризові особливості та перешкоди формування освітнього потенціалу України та Росії / В.В. Близнюк // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 2 (13). – С. 474-480

2. Бондар В.В. Сучасна історія пореформеного селянства / В.В. Бондар, Ю.П. Присяжнюк // Український історичний журнал. – 2011. - №2. – С. 180-201

3. Государственно-частное партнерство в образовании: [сборник] / Научные редакторы О.П. Молчанова, А.Я. Лившин. – М. : КДУ, 2009. – 242 с.

4. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки: монографія / [Єфименко Т.І., Черевиков Є.Л., Павлюк К.В. та ін.]; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ Т.І. Єфименко; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – 372 с.: табл., рис.

5. Дорошко О.О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О.О. Дорошко // Ефективна економіка. – 2011. - №1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=507

6. Економічна історія України. Історико-економічне дослідження: в 2-х т. / [ред. рада: В.М.Литвин (голова), Г.В. Боряк, В.М. Геєць та ін.; відп. ред. В.А.Смолій; авт. кол.: Т.А. Балабушевич, В.Д.Баран, В.К.Баран та ін.]; НАН України, Ін-т історії України. – К. : Ніка-Центр, 2011. – Т.1. – 696 с.

7. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

8. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17

9. Про затвердження Умов надання у 2013 році державних гарантій для забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів господарювання – резидентів України державного сектору економіки, залученими для реалізації інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів розвитку, які мають стратегічне значення та реалізація яких сприятиме розвиткові національної економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 липня 2013 року №500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/500-2013-п

10. Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р. № 997-XIV [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997-14

11. Про порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалася за державним замовленням: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.1996 р. №992 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF

12. Черенков В.В. США: Государственно-частное партнерство по внедрению инноваций / В.В. Черенков // Российское предпринимательство. – 2010. - № 10, Вип. 2 (169). – С. 32-37

13. Якимец В.Н. Межсекторальное социальное партнерство в России: определение, механизмы, лучшие практики [Електронний ресурс], 2012 рік. Режим доступу: http://www.kdobru.ru/materials/Межсекторное социальное партнерство в России определение, механизмы, лучшие практики Якимец.В.Н.pdf

14. Яшева Г.А. Формирование стратегии государственно-частного партнерства в инновационном развитии Республики Беларусь / Г.А. Яшева // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №3. – С. 163-180

15. Latham, Michael. Public-Private Partnerships in Education [Електронний ресурс] / Michael Latham, March 2010, EdInvest. – Режим доступу: http://www.ifc.org/ifcext/edinvest.nsf/Content/Resources

References

1. Blyzniuk, V.V. (2012), "Post-crisis characteristics and barriers of formation of education potential in Ukraine and Russia", *Yevropeiskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, no. 2(13), pp. 474-480.

2. Bondar, V.V. and Prysiazhniuk, Yu.P. (2011), "Modern history of post-reform peasantry", *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, no. 2, pp.180-201.

3. Molchanova, O.P., Lyvshyn, A.Ya. (2009), *Hosudarstvenno-chastnoe partnerstvo v obrazovanii* [Public-private partnership in education], KDU, Moscow, Russia, 242 p.

4. Yefymenko, T.I., Cherevykov, Ye.L., Pavliuk, K.V. et al. (2012*), Derzhavno-pryvatne partnerstvo v systemi rehuliuvannia ekonomiky* [State and private partnership in the system of the economy regulation]; NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky ta prohnozuvannja, Kyiv, Ukraine, 372 p.

5. Doroshko, O.O. (2011), [Technoparks as a mean of stimulation the innovative activity], *Efektyvna ekonomika*, no.1, available at: http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=507

6. Balabushevych, T.A., Baran, V.D., Baran, V.K. et al. (2011), *Ekonomichna istoriia Ukrainy. Istoryko-ekonomichne doslidzhennia* [Economic history of Ukraine. Historical and economic research], NAN Ukrainy, Institut istorii Ukrainy, Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine, Vol.1, 696 p.

7. *Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. no.1556-VII* [On Higher Education: Law of Ukraine], available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

8. *Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 01.07.2010 r. no. 2404-VI* [On public-private partnership: Law of Ukraine], available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17

9. *Pro zatverdzhennia Umov nadannia u 2013 rotsi derzhavnykh harantii dlia zabezpechennia vykonannia borhovykh zoboviazan za zapozychenniamy subiektiv hospodariuvannia – rezydentiv Ukrainy derzhavnoho sektoru ekonomiky, zaluchenymy dlia realizatsii investytsiinykh, innovatsiinykh, infrastrukturnykh ta inshykh proektiv rozvytku, yaki maiut stratehichne znachennia ta realizatsiia yakykh spryiatyme rozvytkovi natsionalnoi ekonomiky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lypnia 2013 roku no.500* [On Approving the Terms in the 2013 year government guarantees for the enforcement of debt by borrowing entities – residents of Ukraine in the public sector involved for investment, innovation, infrastructure and other development projects that are of strategic importance and implementation of which will help to develop the national economy: Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 3, 2013 №500], available at: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/500-2013-п

10. Pro kontsesii: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 p. no. 997-XIV [On Concessions: Law of Ukraine], available online at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997-14

11. *Pro poriadok pratsevlashtuvannia vypusknykiv vyshchykh navchalnykh zakladiv, pidhotovka yakykh zdiisniuvalasia za derzhavnym zamovlenniam: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.08.1996 r. no.992* [On the order of employment of university graduates, whose preparation was carried out on public order: Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine], available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF

12. Cherenkov, V.V. (2010), SShA: "Public-private partnership on innovation implementation", *Rossiyskoe predprinimatelstvo*, no.10, Issue 2 (169), pp. 32-37.

13. Yakymets, V.N. (2012), *Mezhsektoralnoe sotsyalnoe partnerstvo v Rossyy: opredelenye, mekhanyzmы, luchshye praktyky* [Intersectional social partnership in Russia: definition, mechanisms, best practices], available at: http://kdobru.ru/materials/Межсекторное социальное партнерство в России определение, механизмы, лучшие практики Якимец.В.Н.pdf

14. Yasheva, G.A. (2012), "Formation of the strategy of public-private partnership in innovative development of the Republic of Belarus", *Marketyng i menedzhment innovatsii*, no. 3, pp. 163-180.

15. Latham, Michael (2010), Public-Private Partnerships in Education, *EdInvest*, available at: http://ifc.org/ifcext/edinvest.nsf/Content/Resources